

Ш. ЛЕКОНТ де ЛІЛЬ

ПОЕЗІЇ

1956

Ш. Леконт де Ліль

ПОЕЗІЇ

Вибір і переклади М. Ореста

diasporiana.org.ua

1956
Мюнхен

Ш. Леконт де Лиль

Leconte de Lisle
CHOIX DE POÉSIES

Traductions ukrainiennes de M. Orest

3 книги

„АНТИЧНІ ПОЕМИ”

ПРОБУДЖЕННЯ ГЕЛІОСА

Божественний юнак, Гіперіона син
В хламиді золотій, лишає синь пучин,
Цілунком срібним їх плече його іскріє,
Легку його стопу гірка волога мие.
Він колесо кладе на вісь; воно сліпить,
Бо обвід з золота, бо шпиць сіяє мідь,
І срібло сьє теж, одягши колісницю.
Бог огирів веде сніжисту четверицю;
Впрягання владного не милий їм обряд:
Вони буйтуються і точаться назад
І ржанням воздуха стрясають непокірним.
Одначе, з віжками в руках, зусиллям вірним
Бог дужий жилаві згинає шиї їх.
Уже повіяли вітри з-над лон морських,
Селени блідне лик, і боговиті Гори
Світанкові дають спуститися на гори.
Вперед! Вєсь сяючий, їздець підносить крик
І в шир небес жене безсмертний четверик.
Вись повнять полум'я живе і лад багатий,
Рухливий Океан, щоб Бога привітати,
Урвавши скарги гуд, веде ніжніший спів —
І, мов супругові навстріч найкраща з дів,
Земля підводиться на росяному ложі,
І рожевіють їй уста і щоки гожі.

ПЕЙЗАЖ

Через маслинові жене гаї бліді
Стрілець, весь сяючий, свої прекрасні стріли, —
І ті, що в струмені свіжої полетіли,
Об ринь тверду кінці ламають золоті.

В повітрі розлилось беззвуччя. Тільки плине,
Від гарячіни дня і пахоців хмільне,
Гудіння вірних бджіл, легке і неспішне,
Коло розквітлої зіноваті й шипшини.

На гілці зігнутій простягся навзнаки
І мріє Егіпан, згадавши про віраду,
Коли в печері він заскочив ореаду;
Його дзвінкий комиш звисає край руки.

Над ним схиляється захисно лист погожий;
Він усміхається, пірнувши в затишну
Дрімоту, а мотиль на шерсть його рясну
Сідає і тремтить, на грудку снігу схожий.

Шляхетні барани, годованці горбів,
Де виник Акрагант, лежать край скель замшілих,
Омитих струями потоків срібнобілих,
І в теплій воїкості сплять чорних морогів.

То тут, то там коза, пригнувши гострі уші,
Щипає пагони на зарослі низькій,
І два старі козли, в охоті бойовій
Лобами вдарившись, згинають шиї дужі.

По той бік троп, які лямує терebinт,
І спілих, сонних піль іскриться неозоре
І супокійне, все залите сонцем море,
Немов металь, що ним уславився Корінт.

А серед м'ят лежить, овіяний нігою,
Пастух, обпершися на лікоть, молодий, —
І промінь сяючий, відбившись від води,
На точене плече ліг плямою рудою.

Забувши про людей і світ, він погляд свій
На море шле і ліс, любує з горбовини
І, давши, щоб текли його життя години,
Впиває сяйво неб і чистий супокій.

СИМФОНІЯ

Цей, козопасе, гай — він Піерідам милий!
Тут не росте різак, колючий і заскнілий;
Між гіяцинтами, колишучи зело,
Зароджується тут священне джерело.
Палає полудень повсюди; на осонні
Стрибають коники під звуки однотонні, —
А тут, під буками, що дружньо клонять лист,
Літає, свищучи на повне горло, дрізд.
Ім'ям богинь! Прийди в цю тінь і свіжість миру
З твоєю флетою; з собою взяв я ліру,
Спів чистий Дафніса долучиться, і втрюх
Край скелі, що її озеленяє мох,
Де внемле нам Наїс, приклавши палець білий
До уст, ми Пана сон стривожимо омлілий.

Він переміг, клянусь ім'ям богів,
Минущість людську! Певною рукою
Гладінь світлисту оніксу покрив
Він піною морською.

Ти бачиш: ніжна, чудо наготи,
Як молода і радісна цариця,
Кіпріда виринає із води,
Що в сонці золотиться.

Пливе вона; її рожева грудь
Вперед підгонить хвилі говорючі,
А хвилі торочки з сріблА кладуть
На перса невмиручі.

Без пов'язки, струмисте і ясне,
Волосся щедро котиться — і біло,
Як лілія в фіялках, чарівне
Її яскріє тіло.

Вона сміється — і дельфінів рій,
Веселих споглядати вицвіт вроди,
Щоб погляд чистий радувати їй,
Хвостом збивають води.

II

Кривавих тут не відають звичаїв.
Тут іоніянка, краса і чар,
Танцює на моху під звук кітар,
І цвіт живий їй кучері замаяв.
Кривавих тут не відають звичаїв:
Сміх, гімни радісні, краса і чар!

Не буде Пан танкові заважати.
Юнак, повитий миртом запашним,
Горує в хорі голосом дзвінким;
Сама Кіпріда ритм веде багатий.
Не буде Пан танкові заважати:
Буєє він на ґрунті запашнім!

Ні блискавиць, ні бур, що душу глушать.
В блакиті неба носяться пісні,
Старі мужі сидять на тлі рістні,
І діти-виночерпії їм служать.
Ні блискавиць, ні бур, що душу глушать:
Прозорі небеса, і в них — пісні!

З циклу
„Латинські етюди“

ФІЛЛІДА

Достиглістю моє вино перейнялося,
В закритій амфорі стоявши дев'ять літ.
Філлідо, хай красять акант і мирт і цвіт
Твоє розпущене волосся!

Аніс на олтарі палає; люд спішить,
Прибравшись у вінки з побожної вербени,
І срібло келехів моє житло буденне
Розсвітлює і веселить.

Венери день! І я люблю тебе, Філлідо!
Про іншу думає Телеф, люби мене!
Цвістиме нам життя — і, завжди осяйне,
Лиш в ночі крайній згасне блідо.

Останніх красних днів моїх ти чар і п'янь;
Я не змінюся, ні: часи прийшли доспілі.
Співай! В твоїх устах такі бо вірші милі,
О ти, вінцю моїх кохань!

ФІДІЛА

Так, Лярам принеси цей ладан скромний ти,
Плід свіжий і стрічки барвисті, о Фіділо —
І зігнеться лоза твоя від многоти

Доспілих грон — так оку мило!

Хай на луці, в ногах Альгідської гори
Вівця, що виростить тобі багате руно,
Пасеться в чебрецях, що розбуяли юно;

Рук білих кров'ю не багри!

І знай: покладені в погідній серця тиші
Рукою чистою на батьківський олтар,
Як часто їм, богам, сіль і ячмінь любіші,

Ніж рідкісний, добірний дар.

ТІНДАРІДА

Латинських люблять муз боги — і милий їм
І я, о Тіндарідо біла!

Вони дали мені цей луг, буяє сила
Укропу й чебрецю на нім.

Приходь! Тут, сповнені бажань і скарг жагучих,
Утішно стогнуть голуби,

І спить солодко, де тінь кладуть дуби,
Де шуми струменів бігучих.

З циклу
„Анакреонтичні оди”

ЦИКАДА

Народжена з постанням красних днів,
Між віт зелених криєшся, Цикадо!
Ти скромну краплю рос співаєш радо,
Ти — наче цар, і твій не мовкне спів.
У затінку дубів сумирних чує
Веселий, нелукавий плугатар,
Що ти вістиш близького літа чар;
Сам Аполлон тебе, як муз, шанує
І Зевс тобі вділив Безсмертя дар!
Привіт тобі, дитя землі старої!
Ти — мудре, спів твій сповнений ніги;
Під сонцем Аттики ти в супокої
Живеш без плоті й крові — як боги!

З циклу
„Шотландські пісні“

ДЖЕН

Я блідну, туга душу гне:
Ці очі ранили мене.

Ні, не троянда уст огнистих
Причиною моїй тужбі,
А очі чисто голубі
Під золотом кучерів струмистих.

Я блідну, туга душу гне:
Ці очі ранили мене.

Цей сміх і голос охмелили
Мій ум, і рай у них бринить,
Але очей її блакить
Взяла моє життя і сили!

Я блідну, туга душу гне:
Ці очі ранили мене.

І коли Джен мою юначу
Любов відкине, щирю дань, —
В очах, де квітне синя рань,
Свою я смертну ніч побачу.

Я блідну, туга душу гне:
Ці очі ранили мене.

НЕННІ

Заплачте ви, ліси, для горлиць милі,
Потоки свіжі і живі стежки,
І ви, о вереси розцвілі,
Кущі шипшини й різакі!

Світанок, вітаний бекаса свистом,
Кладе на гілку перло вогневе;
На озері, як небо, чистім —
Там дика курочка пливе.

Бекаси, плачте; плач, авроро біла,
Стогніть, озера, птиці водяні;
Ви, що вас рань позолотила,
Заплачте, гори кам'яні!

Плач, молода богине, весно владна!
Ти, жовте літо, що врожай несеш,
Поріж вінок! І ти, принадна,
Плач, осене червона, теж!

Любовна туга вірне серце крає.
Оплачте, небеса, мою любов!
Не мов про неї, любий краю:
До нас не прийде Ненні знов!

НЕЛЛЬ

О червню, всіх твоїх троянд сім'я
Сп'яніла у твоїм промінні;
Схили й до мене кубки злотопінні:
Троянду в серці маю я.

Послухай, серце: в тишині дібровній
Зідхання зноситься жаги,
І голуб в листі, сповненім ніги,
Співає жалоці любовні.

Солодка ти на небі запашнім,
Задуманої ночі зоре!
Але солодше повабом своїм
Ти, світло в серці неозоре!

О, перше моря вічний спів зів'яне
І зникне біля дальніх скель,
Ніж образ твій цвісти, о красна Нелль,
В моєму серці перестане!

ДІВЧИНА З ЛЛЯНИМ ВОЛОССЯМ

Хто на світанні свіжоросім
В люцерні заспівав? Це та,
Що вишні сік — її уста,
Вродливиця з лляним волоссям.

Любов, вся в світлі літніх днів,
Підносить з жайворонком спів.

Твої чудові губи манять
І надять поцілунок мій.
Погомонімо! Трепет вій
Твоїх так любо серце раниць!

Любов, вся в світлі літніх днів,
Підносить з жайворонком спів.

Т а к а б о н і н е м о в ! Я л і п ш е ,
Жорстока, зрозумію все,
Що довгий погляд твій несе,
Уст німоту збагну я глибше.

Любов, вся в світлі літніх днів,
Підносить з жайворонком спів.

Прощайте ви, зайці і лані!
Я хочу цілувати їх:
Льон жовтий кучерів живих
І уст шарлатних вишні п'яні!

Любов, вся в світлі літніх днів,
Підносить з жайворонком спів.

NOX

З гір спливши, супокій розлився владно в бри-
Які колишуть сон хвилястих верховіть; Ізах,
Птах занімів і спить у росах білосизих,
І піну синіх вод зоря вже золотить.

М'який туман, з долин піднявшись безшумно,
Дороги і стежки на схилах гір затер,
І місяць чорний лист купає смутнодумно —
Всі людські гомони не зазвучать тепер.

Лише божественне шумить на пісках море,
Зідхає голос лиш, могутній, всіх лісів,
І сутінний етер несе в висот простори
Зідхання лісові і моря звучний спів.

Підносьтеся, голоси святі, надлюдські шуми,
Розмово лагідна землі і неб нічних!
Підносьтеся і зір, живої повних думи,
Спитайте, як найти відвічну путь до них.

О море, о ліси, побожна мово світу!
В мої недобрі дні я слухав вість од вас,
Тишили ви печаль, неплідну й незогріту,
І в серці ви моїм співаєте всякчас!

ПОЛУДЕНЬ

Цар літа, полудень спадає на рівнини,
Як срібні скатерті, з синіючих висот.
Німує все. Горить повітря і не плине,
На землю ліг тягар палаючих дрімот.

Безмежжя простору, поля стоять безтінні
І висхло джерело, де череди пили,
І, спочиваючи, в важкому безгомінні
Валами дальніми діброви залягли.

Лиш мідяні хліба, як море неомірне,
Безсонно котяться в обійми далини;
Землі священної племена тихомирні,
Безстрашно сонця плин вичерпують вони.

Порою, ніби душ огніючих зідхання,
З тяжкоколосих лон, де шепіт не потах,
Прозорі випари в величнім трепетанні
Встають і вмерти йдуть в надобрійних димах.

Покояться бики між травами тонкими,
На грудь пускаючи тягучі ниті слин,
І стежать млосними прекрасними очима
Тяг внутрішніх видінь, що вік триває він.

Людино! Повна втіх чи гіркости докраю,
Не йди ополудні простором осяйним!
Природа вся пуста, і сонце пожирає.
Тікай! Ніщо не є тут радим чи сумним.

Але, коли слізьми і сміхом ти є сита
І сниш ти забуття і з суєти ексода,
І, вища від проклять або прощень, зажити
Верховних хочеш ти і хмурих насолод, —

Приходь! Тут сонце лле високих слів щедроту;
В його нещадному паланні розпустись
І, серце сім разів зануривши в ніщоту
Божественну, до міст низинних повернись!

3 книги

„ВАРВАРСЬКІ ПОЕМИ“

СЕРЦЕ ЯЛЬМАРА

Морозний вітер, ніч. Лежать сніги червоні.
Відважних сотні тут, що без могили сплять.
Меч — в п'ясті, зір погас. Недвижне тіло — в бро-
Над ними ворони кружляють і кричать. Іні.

Круг місяця блідий холоне над полями.
І Яльмар зводиться. Довкола він зорить,
На лезо зламане спираючись руками,
І пурпур битовний із ран йому біжить.

— Гей, озовися хто, при подиху зосталий,
З-помежи вас, міцних, веселих молодців,
Що вранці, сміючись, на повну грудь співали,
Як гомінкі дрозди в гущавині кушців.

Німують. Мій шолом побито, панцер хвальний
В проломинах, цвяхи посік йому топір.
Кров із очей тече. Я чую гомін дальній:
Чи то виття вовків, чи хвиль гуде простір?

Підходь, о вороне, забитих пожираче!
Ти розколи мені залізним дзюбом груди
І серце вийми. З ним, допоки ще гаряче,
До Ільмера дочки вчини в Упсалу путь.

Там ярли пиво п'ють устояне, і хором
При дзвоні злотних чаш бринять їх голоси.
Бродяго пустарів, помчись крилом бадьорим
І судженій моїй ти серце принеси.

Вона стоїть сама на башті, серед тиші,
Чорнява, а лицем подібна до снігів,
В ушах сережки дві сріблясті, і ясніші
Її очі, ніж зоря прекрасних вечорів.

Мов, хмурий віснику: чуття його незрадне —
І серце дай. Вона впізнає всі знакі:
Туге воно, важке, незблідле і шарлатне —
І усміх приймеш ти від Ільмера дочки!

Конаю. З двадцяти виходить ран свобідний
Мій дух. Біжіть, вовки, і пийте ви руду.
Хоробрий, молодий, достойний слав, погідний,
Сідати між Боги до сонця я іду.

СЛЬОЗИ ВЕДМЕДЯ

Владика Рун прийшов з безлюдної містини
І моря гуд почув при диких берегах,
Ведмедя рев і плач берези безупинний.
Палали кучері його в молочних млах.

Безсмертний мовив Скальд: „Твою ярливість,
Море,
Що будить? Дерево, ти сльози пощо ллеш?
Ведмедю прастарий, стогнання це суворе
Чому підносиш ти в пустелі побереж?”

„Королю Рун!“ — рекла Береза блідочола,
На вітрі крижанім схиляючи гілля, —
Під щасним поглядом коханого ніколи
Ясної дівчини не бачила ще я”.

„Королю Рун!“ — рекло похмуре Море. — Лоно
Моє не відало розкішних літніх днів,
В досмертних скаргах я з відразою холону,
А в сонці, радісний, ще не лунав мій спів“.

„Королю Рун!“ — сказав старий Ведмідь,
нужденний
Невільник студені, ловець голодних вод, —
Чому я не ягня, що на луці блаженній
Живе в смарагді трав і серед насолод?“

І гарфу Скальд бере безсмертний — і гудьбою
Святою ломить він зими печатей сім:
Тремтить берези лист під теплою росою,
Блискучий сміх біжить по безмірі морським.

І захватом Ведмідь поймається високим,
Любов перемогла потвори дику грудь —
І сльози ніжності з очей кривавих током
Шарлату ярого на білу шерсть пливуть.

КРИСТІНА

Зоря освітлює злотопромінна
Синь ночі; в світлі місяця тонкім
Зелена побіліла горбовина.
„Не плач, Крістіно! Пізня вже година.
Дитя моє, заснім!”

„Мій наречений! Злою смертю взятий,
Про нас він снить у чорній глибині.
Гіркий мій біль; нехай я буду, мати,
Зорити ніч, ридати і зідхати:
Солодкий плач мені”.

Заснула мати. При печі вчорнілій
Крістіна плаче. Опівнічний час
Годинник вибив — і в дімок похилий
Постукав палець, тихий і несмілий.
„Хто там прийшов до нас?”

„Це я, Крістіно, друг твій, наречений!
Впускай же швидше, радосте моя!
Хистить мене лиш саван мій нужденний;
Для тебе, серце дороге, студений
Свій гріб покинув я”.

Блаженство зустрічі, хмільне, єдине!
Обійми і цілунки їх рясні
Тривали б цілу вічність! Любо плине
Розмова їх, але біжать години,
Пропіяли півні.

Пропіяли півні, уже світає,
І посріблилась оболок габа.
„Прощай, належу я землі, мій раю,
Я вийду з неї знов, як залунає
Архангела труба”.

„Чи ти страждаєш, наречений милий,
Як стогне в лісі вітер зимовій,
Як дощ холодний ллеться на могили?
Мій бідний друже, в мороці спочилий,
Чи чуєш голос мій?”

„Коли уста твої сміються щасні,
Від саду ліпше, де весна живе,
Могилу всю троянди повнять красні;
Коли ж ти плачеш, в ній, труні дочасній,
Кривавий дощ пливе.

Не плач ніколи! Все внизу минає,
Лиш небо щастю справжньому покров.
Повір мені і вільна будь одчаю:
Нам Бог поверне в вічності, я знаю,
І юність, і любов”.

„Ні, я дала тобі обіт посвятити!
Чи ж дорожитиму життям своїм?
Ні! Хочу, біла, смертний сон співати
І шлюбну ніч в твоїх обіймах спати
Під місяцем блідим!”

Він німо йде. Вона — його слідами.
На сході розгоряються вогні.
Крок скорячи, ідуть вони лісами,
Вони спішать — і вже самотня брама
Біліє в даліні.

На цвинтарі темніють сосни й буки.
„Прощай, любове, йди з мого житла,
Молю тебе, не множ моєї муки!”
Але вона в могилі вже — і руки
До нього простягла.

Відтоді хрест, німий і моховитий,
І спільний камінь стережуть їх сні
Божественні, п'янливі! Не зотліти
Любові їх! Щаслив, хто може жити
І вмерти, як вони!

ЕЛЬФИ

В вінках із чебрецю і майорану
Танцюють ельфи раді серед лану.

Тропою лань, на воронім коні
В'їжджає лицар в темряви лісні,
Острога злотна спахує в тумані,
Крізь промінь місячний, що на поляні,
Він проїздить — і мерехтять тоді
На срібній касці поблиски бліді.

В вінках із чебрецю і майорану
Танцюють ельфи раді серед лану.

До нього мчать вони, пурхливий рій,
І довжать хорівід круг нього свій.
— Не їдь, о лицарю, в густі дерева,
Час пізній! — мовить юна королева. —
Недобрі духи по лісах живуть,
Іди до нас, покинь непевну путь. —

В вінках із чебрецю і майорану
Танцюють ельфи раді серед лану.

— Ні, наречена жде давно мене,
Весілля завтра буде нам бучне,
У неї очі лагідні і світлі;
Топчіте, ельфи, ці луги розквітлі,
Але мене в дорозі не баріть,
Бо скоро землю день озолотить. —

В вінках із чебрецю і майорану
Танцюють ельфи раді серед лану.

— Не їдь, о лицарю! Твоім рукам
Опаль урочий, золот перстень дам
І, над талан і славу пожаданий,
Убір мій, з світла місячного тканий. —
— Ні! — Тож іди! — І пальцем, осяйна,
Торкнулась воїна грудей вона.

В вінках із чебрецю і майорану
Танцюють ельфи раді серед лану.

Остроги чуючи, басує кінь
І мчить, і скаче в мороків глибінь...
Їздець тремтить: із застуму лісного
Постала постать біла і до нього
Простерла руки. — Байдуже, хто ти:
Ельф, демон, дух, але мене пусти! —

В вінках із чебрецю і майорану
Танцюють ельфи раді серед лану.

— Пусти, примаро! Я спішу на шлюб
До милої, чийй душі я люб. —
— Мій мужу, вічна буде нам могила
За шлюбне ложе, — мовить постать біла. —
Умерла я! — І, чуючи без меж
Любов і жах, упав він, мертвий теж.

В вінках із чебрецю і майорану
Танцюють ельфи раді серед лану.

ДОЧКА ЕМІРА

Прекрасний вечір червінню одяг
Дерева, сповнені затихлих птах,
Які, відбувши співи, гру і скоки,
Сховавши шию в пір'я, сну близькі,
Ще слухають, як плещуться дзвінкі
Фонтани і потоки.

І подих з неба теплого, легкий,
Лле, граючись, неясний лепет свій
Між помаранчі і між сикомори,
І на трави широкий оксамит
З понятих нерухом і кротких віт
Спадає тінь прозора.

В цей сад приходить Айша, в любий мир;
Її ревниво береже емір
Від світу і людей — і заздрій ночі
Вона показує насамоті
Сліз вільні, неприступні тяготи,
Свої чудові очі.

Їй годить батько, Абд ель Нур Еддін;
Тут дозволяє їй гуляти він,
Коли, палаючи, минає днина,
А срібні бані Кордови горять,
І вечора приймає благодать
Висока горбовина.

Вона глядить на рози і ясмин,
Не чує, мріючи, ходи годин;
В легких пантофлях, ноги білопінні
Ясніють між квіток і трав густих,
І овіває простодушний сміх
Її уста невинні.

Ніч надійшла. І голос залунав:
Хтось ніжно на ім'я її назвав,
І стрепенулась Айша: позад неї,

Спокою сповнений і молодий,
Стоїть незнаний муж, лицем блідий,
В ясній, мов крин, кереї.

Великий він, як Гавриїл, що вів
На сьоме небо за прадавніх днів
Посла Аллаха, мудрого пророка.
Яскріють білі кучері йому,
І сявом цнотливим ниже тьму
Його краса висока.

І каже Айша в захваті: „Привіт!
Твоє чоло горить, як снігоцвіт;
Чи не каліф ти? Маєш ти палати?
Предивне світло б'є з твоїх очей.
Чи, може, ангел ти і нас, людей,
Приходиш навчати?”

Всміхаючися, муж говорить їй:
„Я — з сходу, син царя, і палац мій
Найперший був соломою покритий;
Весь світ проте мене не йме. Ясне
Я царство дам тобі, якщо мене
Ти схочеш полюбити”.

„Так, хочу, — Айша мовила. — Ходім!
Але не птахи ми з крилом легким,
Над мур з залізом гострим не злетіти!
І любий батько, Абд ель Нур Еддін
За муром вірних воїнів загін
Поставив сторожити”.

„Любов за сильну сталь сильніша. Вір:
Ще краще, ніж орел над виссю гір,
І легше зноситься любов владарна.
Вона, свята, не знає перепон,
Супроти неї все є тільки сон
І тільки мрія марна”.

Мур відступає в ніч, ні сліду ґрат
І розпливається, зникає сад.
Вони ідуть. Путі не знати краю,
Дитину спрага гне і голод злий,
Її ноги камінь роз'язвив, твердий,
І сил брести немає.

„Мій владарю, люблю тебе, Аллах
Мені за свідка! Але чую страх:
Чи дійдемо ми перше, ніж помру я?
Спливає кров і подих гасне мій”.
Будова чорна врешті зрителься їй.
„Спинімося, тут живу я.

Мое ім'я — Ісус. Я є рибар,
Що в сіть бере душі пахущий чар.
Люблю тебе, тривоги віджени ти,
І, щоб весільний одяг твій сіяв,
Глянь, кров твою і сльози я зібрав,
Ємену красний цвіте!

Знов серцем і очима, о дитя,
Мене узриш; довічне дам життя
Тобі після землі в оселях горніх!" —
Відтоді, для живих прийнявши скін,
Ніколи Айша монастирських стін
Не полишила, чорних.

СОН ЛЕЙЛІ

Ні шуму струменів, ні лепету вітрів;
По травах квітнучих проміння попів плине,
І бенгальський птах в недвижності години
П'є, мов злотисту кров, сік мангових плодів.

Під небом, вицвілім у сонці спечних днів,
В саду володаря, де тіні і тишини,
Спить Лейля — і чоло, яке красять рубіни,
Спочило в охваті обточених перстів.

Рожеву, пойняло її п'янке омління;
Бурштин її ноги забарвив на вузькій
Пантофлі матових перлин м'яке світіння.

Вона всміхається: коханий сниться їй,
І вся вона — як плід пурпурний, запашний,
Що серце освіжив, але не губ хотіння.

ПУСТЕЛЯ

Тоді як бедуїн, що путь з Горебу чинить,
При пальмі самітній худу кобилу спинить,
Під тінню сірою, де плід умерлий схне,
Загорнеться в шорсткий свій плащ і зір примкне,
Чи бачить він у снах, по жаровійній втомі,
Оазу в далині і дерева знайомі,
І паділ стиснений, де люд його осів,
І джерело, де він жадобу уст поїв,
І блеючих овець, биків тяжкоголових,
І жон біля цистерн, при їх живих розмовах,
Або погоничів, що на піску сидять
І в світлі місяця про давне гомонять?
Ні, не йдучи в сліди годин скороминущих,
Його душа пливе в краї химер квітущих.
Він снить, як Альборак, легенди славний кінь,
Несе його, ржучи, в небесну височінь;
Здригнувшись, бачить він, між мороків спах-
[нулих,
Дженнету красних дів, у захваті знебулих.
Їх волос, що затьмив ночей пекельних тьму,
Лле гострий аромат і палить плоть йому;
Підводить руки він, в огні самозатрати
Кричить і видиво скидається обняти.
Але між дальніх дюн уже завив шакал,
Кобила топчеться, сновиддя блякне шал:
Немає дів, округ пісок і пломеніння,
І небо мідяне, простір і безгоміння.

КОЛІБРИ

Зелений птах, володар горбовини,
Яскравим сонцем будиться зо сну
І, бачачи в гнізді роси перлини,
Як свіжий промінь, мчиться в вишину.

Він, радий, до джерел сусідніх лине,
Де шум бамбуків повнить рань ясну
І де його ашока барвна стріне,
Розкривши ароматів глибину.

Він п'є від квітки — і в любовній щерті
Знаходить смерть, не знаючи і в смерті,
Чи келех вичерпати зміг би він.

Моя душа хотіла б, чаром п'яна,
Прийняти на устах твоїх загин
Від першого цілунку, о кохана!

БИКИ

Окуті нерухом, пусті морські рівнини
Стягою злотою хмар розтяли глибини.
Туман, спізнившись лишити неба шир,
Немов рожевий змій, звивається в омлінні
Безсилім на зубцях німотних дальніх гір.
Повільні подихи в найтоншому сп'янінні

Понад саваною пливуть, де гурт биків
Пасеться на траві повзучій і солоній;
Лисніє їхня шерсть на випинах горбів
І м'язів, очі в них запалі і червоні.
Два негри з люльками зчорнілими в зубах,
Упершись ліктями в коліна худорляві,
Сидять навпочіпки, і погляд їх потах
В замріянні, що їм дурманить мислі мляві.
Але надходить тінь — і, знаючи звичай
Сувору череду вести до загороди,
Високорогий лоб уже підвів вожай
І з губ запінених рикання шле над води.

АВРОРА

З блідого золота були хмарки; блакить
Ронила солодко крізь листя юну сіль
На розбуялий мох, неплекані шафрани
І на кущі троянд проміння тонкоткане.
Курились пахощі легкі квіток і трав,
І лепет без кінця в височині витав:
Хор духів, що живуть в усім, що кажуть ро-
[жам
Цвісти і джерелу бриніти звуком гожим,
Благі боги, що юнь і чар несуть у світ,

Де сила і краса еднають свій привіт.
По схилах брів туман і слався синім стопом,
І, пір'я гладячи тонке пурпурним дзьобом,
Астрильдів тисячі, рухливих, білих птах,
В росою скроплених будились деревах.
На рівняву морську, безтрепетну і склисту,
Живий світанок гнав стрілу свою світлисту;
В повітрі плавали сліпучім стіни гір
З верхами чистими, і з ними плавав шир
Полів, де дозрівав маїс; масиви лісу,
Колишучись, пили морську ранкову бризу,
І острів, після сну рожевий, лоно див,
В цілунках соняшних сміявся і яскрів.

О юносте свята, радіння невідновне,
Блаженство втрачене, сліз несказаних повне,
О світло, свіжосте спокійно синіх гір,
Божественні ліси, де оселився мир,
Світанки благосні, пісні бурунів щасних,
Могучо, вся в цвіту, моїх років прекрасних...
Ви ще співаєте, ви живете всі дні,
Священні дійснощі, в далекій далині!
Але, о небеса, природо, вільні гори,
Шумливі, приятні гаї, блаженне море,
Що вами ідеал одягся в блиск яви,
Мое забутливе лишили серце ви!
І, стомлений моїх жадань гіркою тьмою,
Задиханий в нурті химер і неспокою,
О горе, втратив я свій давній хвальний спів,
І зражені боги моїх не приймуть слів.

ЗМІЯ

Якщо достойне хвал, незаймане кохання
Ще сліпить помисли тобі і погляд твій,
Його закритого не доторкайся убрання
І чистоти пильнуй твоїх побожних мрій.
Ці білі видива, що твориш ти, ці діви
Є юнь твоя в цвіту, збуяла в небесах,
І хай сльоза твоя і ладан шанобливий
Палають на його містичних олтарях!
Якщо ж гіркотний яд в твої налеться жили,
Блідий від сластоти мізерної і туг,
Найти цілющий лік не матимеш ти сили:
Страх перед небуттям твій опанує дух.
Прибитий соромом гризьким, проте огидній
Напасті не корись і вихопи з груді:
Змію погибельну — або, погорди гідний,
Умри: ти знав любов, безмірну в повноті!

ЗАСУДЖЕНІ

Земля була без меж, і небо висло хмуре,
Мене, мов мертвого, обняв могили схов —
І в просторах почув стогнання я понуре
Тих, що в житті була засильна їх любов.

Жінки і юнаки, мужі і діви білі,
Колись народжені і діти днів нових,
Жаданням терзані, поблідлі і безсилі,
Підводилися з дна своїх могил тісних.

Як хвилі на морях, нестримні і шалені,
З скорботою в очах, обпалених слізьми,
Безжально мучені за мрії нездійсненні,
Повз мене в чорну даль котилися їх тьми.

І, хмурий, з крилами в огні, з чолом суворим,
Їх ще катуючи видінням жаг і врод,
За чередами душ, розбитих лютим горем,
Первонароджений з богів, летів Ерот.

І, збуджуючи їх ридання наболіле,
Сам злом пожираний, яке посіяв він,
В безкраїни він гнав тих, що любити вміли,
Але не знали, як найти в любові скін.

Покинув льодовий я гріб свій; подув сильний
Мене помчав, і я без вороття пішов,
І я заплівся в біг і поспіх божевільний
І в скарги тих, чию покарано любов.

Титани, скуті в млах довічного Ереба,
І ви, що видані бичам гнівніх богинь,
Щасливі! Втратили ви тільки землю й небо
І не зазнали ви жахливих цих тужинь!

МЕРТВІ МРІЇ

Глянь: море це, таке ясне, немов таран,
Гриміло кожен день в берегові масиви,
Стрибками йшло на їх димуючий паркан
І скелі виючі жадало взяти в бран,
І кидало на них валів бурханія сиве.
А нині — тишина і свіжий звук вітрів;
Безсмертний сонця чар розсвітлює це море,
І в даль, де кораблі, де обрій засинів,
Навально знявшись, летять рої птахів
І сміло міряють божественні простори.
Лиш там, де острівців тонка значиться грань
Людей, що їх убив стихії шал безликий,
Скривавлених, блідих, німа ховає хлань;
Розкриті їх уста ще сповнені ридань,
І вод пронизує глибінь їх погляд дикий.
Твоєму серцеві судилось, друже мій,
Як морю, винести удари бур нещадні;
Воно ридало, крик підносило гіркий
І, поки клекотів хмільний, жахливий бій,
Сто кидалося раз на скелі неподатні.
Тепер воно вляглося, на нім — тишин печать,
Йому не хочеться, щоб буря знов лютіла,
На нього стелиться проміння благодать, —
Але любов і юнь, надія, хист і сила
Там, в битовній крові і пінах, мертві, сплять.

СМЕРТЬ СОНЦЯ

Прощання вість несе з величною тужбою
Осіній вітер. Він бульварами летить
І, листя женучи, галуззя голу сить
Колише шумами вечірнього прибою.

Крайнебо залилось огнистою рікою,
Кров заходу тече і гнізда червонить,
Які, гойдаючись в колиці верховить,
Поволі повняться дрімотою важкою.

Ти, сонце, падаєш! Твій світлич охолов,
І никне слава слави; чийсь могутні груди
Останню віддають, із ран ллючи, любов.

Конай! Відродження — воно для тебе буде!
А серцеві, яке зазнало смертних мук,
Чи хто поверне знов життя, вогонь і звук?

ОСТАННІЙ СПОМИН

Я вмер. З відкритими, незрячими очима,
Немов агонія, повільний — і тяжкий,
Як натовп, я течу безоднями глухими.

Щомить і рік-у-рік, заскнілий і блідий,
Крізь верстви Чорного, Недвижного, Німого
Спускаюсь я. Але це, може, сон лихий?

В глибокім безчутті я. Пробі край. Якого
Життя дознав я? Був я юним? Був старим?
Любов? І день? По них нема тепер нічого.

Покинута, тони ж, о плоте! Гусне дим
Всезабуття. В твоїх очах лиш пустка тьмяна.
Так, це є справді смерть: мій údіл є благим.

Але цей привид, крик і ця жахлива рана?
Все це пережила колись душа моя.
О небуття, візьми мене! Бо не омана,

Що серце хтось убив мое. Це знаю я.

*

*

*

Холодний вітер дме крізь віти споночілі,
Засохлі пагони ламаючи на них;
На рівняві глухій, де сплять померлі, сніг,
Мов саван, розпростер свої покрови білі.

Черкаючись землі, летять важкі круки,
Мов чорна лінія над обрієм скорботним,
І пси, що риються у пагорбі самотнім,
Часами стукають кістками об кістки.

Я чую стогони мерців з-під трав стернистих.
О ви, що вас навік скував блідий полон,

Які гіркі згадки, турбуючи ваш сон,
Риданням з ваших уст прорвалися льодистих?

Забудьте! Ваших серць уже зотліла хіть,
Жил ваших кров і жар ви не взяли потойбіч,
Вам добре, о мерці, черви жадної здобич,
Згадайте краще все, чим є життя, і спіть!

О, коли я до вас спуцусь, від муки вільний,
Як каторжник старий, який оков тяжких
Позбувся, я уп'юсь найкращою з потіх,
Що повертається, чим був я, в порох спільний!

Але — омана! Сплять померлі в тьмі своїй.
Це — шарудіння псів при їжі їх понурій,
Це — твій, безжалісна природо, подих хмурий,
Це — серця, в язвах, плач мого, це стогін — мій!

Мовчи. Земля гордить тобою, і гнітючий
Шир неб. І пощо плач: тебе не зцілить він!
Будь вовком раненим, що німо жде на скін
І пащею в крові кусає ніж болючий.

Ще серця стиск один, ще мука; ти погас.
Земля розкриється і трохи плоті прийме,
Забутлива трава твій візьме гріб в обійми
І стільки суети вкриватиме всякчас.

СМЕРТЬ ЛЕВА

Старий мисливець, він до чару волі звик;
Насамоті любив з горба він споглядати
Шир моря і рівнин — і свій могутній рик,
Спокоєм сповнений, в далекість посилати.

Тож, наче мученик, в ад кинений повік,
Щоб юрбам глядачів тупу розвагу дати,
В залізній клітці він метався рік-у-рік,
Чолом міцним б'ючись об неподатні ґрати.

Як údіл цей жаский тривати мав без змін,
Він їсти перестав, покинув пити він —
І душу смерть йому забрала мандровиту.

О серце, що тобі припало бунт нести,
Що, задихаючись, у клітці кружиш світу,
Низьке, чому, як лев старий, не вчиниш ти?

НАЙВИЩЕ БАЖАННЯ

Воістину цей світ старий, як ад. І час
Безмірний поминув, але не плач і горе,
Відколи вир жадань серця жере і боре,
Своїм терпким огнем обманюючи нас.

Занадто жити — зло, і краща смерть: у море,
Зв'язавши кулаки, упасти — чи нараз
Під сталлю полягти, не знаючи покори,
Перед лицем небес здійснюючи наказ.

Жадна́ тебе земля, о виливе порфірний
Всіх мучеників, всіх хоробрих! Душу ти
Ми́цниш, коли їй б'є година відійти.

О крові, хрищення святе! Твердий і вірний,
Під черні темної огидний крик нехай
У пурпурі твоїм і я ввійду в мій рай!

ЕКЛЕЗІЯСТ

Прорік Еклезіяст: „Живий є краще пес,
Ніж мертвий лев. Земля докраю ветха днями.
Є їжа і питво. Все інше в оперез
Бере ніщота свій, все гине в зіві ями”.

Сидів на вежі він перед лицем небес,
На троні, в самоті — і древніми ночами
Слав погляд в даль німу, де хмурий погляд чез,
І билась думка його об куті тьмою брами.

Закоханче старий в дар зёмного ковша,
Знай, неминуча смерть е теж обмарна лжа.
Щаслив, хто міг би в ній пропасти без завади.

Мене безсмертності пригноблюе потік,
І, жахом п'янений, я чую довгий рик
Довічного Життя без вичерпу й заглади.

FIAT NOX

Смерть суцього всього е схожа на прибій,
Що, ярісний або спокійний, з небокраю
Росте і котиться, гримить і заливає
Стопу високих скель в неспішності важкій.

Хмільне блаженство тут, у марності земній,
Є мить, а страху день віками не минає;
Коли ж божественних наш крок безодень краю
Торкається, то страх і рай — лиш сон блідий.

О серце! Страднику в достойній жалю долі!
Зненависть гне тебе і тлить любови чад,
Цілуеш ти ланцюг, а прагнеш вічно волі!

Глянь! Зноситься бурун — і твій погасить ад!
Надходять з рокотом розливи всепоглинні,
І забуттям тебе заллють святі їх тіні.

IN EXCELSIS

Бистріше від орла, що брат є оболокам,
Людино! в воздуху блискучі мужньо линь.
Даліе хай земля з потужним кожним скоком.

Линь в осяйні вали, в їх сафірову синь;
Бичує сонце їх; вони пливуть, урочі.
Все нижче падає земля в німотну тінь.

Линь. Блідне полум'я і крилами тріпоче.
Вже безкрай — в присмерку, в понурому злитті.
Линь і піднося, линь — і траться в вічній ночі:

Безформні пропасті, спокійні і пусті —
І зникло все, що є тілесне і причинне,
При повній, висловом несхопній сліпоті.

І ти, о Душе, линь до Світла, що єдине;
Хай древні світичі в юдолі мруть низькій,
До Джерела полинь, що сяє, вогнепінне.

Від мрій принадніших — до найп'янкіших мрій!
Щоб підвестись туди, на Сходи нескінченні,
Зречись богів, що сплять в могилі прасвятій.

Умозбагненному — межа. У тьмі безденній
Агонія, докір і лють самовідмов —
І геній подає в провали безіменні.

Де ж, Світло, ти еси? Можливо, в смерті — мов!

SOLVET SECLUM

Понурий голосе живих, замовкнеш ти!

Кошунства клекоти і злочинів нурти,
І зойки боязні, шаленство, злобні рики,
Одвічних суднотрощ несамовиті крики,
Ридання, муки, мсто, потворносте образ,
Душе і плоте, ви замовкнете нараз!
Замовкне все: боги, царі і юрби ніці,
Хрипке гарчання міст, майдану і в'язниці,
Тварини гір, лісів і океану — все,
Що в цім аду пливе, літає і повзе,
Все, що в жаху біжить, що мучить і з'їдає,
Від темного черва, що глини розриває,
До блискавки, що в тьмі блукавши, тьму разить.
Погасить гомони свої природа вмить.
Не буде щастя то раїв, здобутих ново,
Під розкішню небес прадавніх, ні розмова
Адама з Євою в лугах, ні ніжна п'янь,
Ні боговитий сон по многоті страждань.
І буде так: земля, з наплотом неподільно,
З орбіти вирвана гігантської насильно,
Тупа, сліпа, в вазі зростаюча, з виттям
Останнім, сповнена бушуючих нестям,
Об міць ударившись світила всевладуцу,
Проткне свою стару, мізерну скаралуцу,
Вогневі надр своїх і всім морям до дна
Крізь діри зяючі дасть вилитись вона,
І будуть залишки її нечисті мчати
В простору борозни — нові світи зачати.

3 книги
„ТРАГІЧНІ ПОЕМИ“

ЧЕРВОНЕ СВІТИЛО

*І буде в безодні неба велике червоне
світило на ім'я Сагіль.*

(Раббі Абен-Езра)

В безмірності німій лиш хвилі летаргічні,
Заливши неживий материків простір,
Здимаються, немов громаддя чорних гір;
Палає лиш Сагіль у тьмі ночей трагічній
І в води втуплює скривавлений свій зір.

В цій прірві без буття, в цім безкраї суворім,
В недвижності глухій цих голих самотин
Грізний Сагіль горить. Останній свідок, він
Всесвітній сон своїм кривавим стежить зором,
І з ним понуриша стає пітьма пучин.

Ненависть, біль, любов, хист, розпач і тривога,
Те, що обожнюють і мріють, те, що лжить,
Земля і Небо — все пропало, зникло вмиць,
І над забутим сном Людинного й Живого,
Криваве сяєво ллючи, Сагіль стоїть.

*

*

*

Чорна ніч, при безвітрі, під екватором.

Час, Просторовість і Число
З небес агатових упали
В недвижне море, хмуре тло.

Розплившись, наче чорне скло,
Ніч пожирає все постале:
Час, Просторовість і Число.

Уламок, зламане стебло,
Пірнає дух в пусті провали,
В недвижне море, хмуре тло;

Пірнає все, що в нім було:
Згад, мрія і чуття зів'яле,
Час, Просторовість і Число —
В недвижне море, хмуре тло.

НЕБЕСНА ЛЯМПА

На ланцюзі злотистім зір дрімотних
Звисає лямпа з неба темних піль
Над морем і шпилями гір німотних.
Колисана диханням мрійних хвиль,
В теплі сумирнім воздухів безплотних
Звисає лямпа з неба темних піль
На ланцюзі злотистім зір дрімотних.

Вона купає близ і далечінь
В своєму чарі лагідна і чиста,
Вона сріблить на дні ущелин тінь —
І, обсипаючи посулу гнізда
На пальмах перлами своїх одінь,
В своєму чарі лагідна і чиста
Вона купає близ і далечінь.

Ти йдеш у пропасті, о Люно світла!
Блаженних мертвих чи не сонце ти
І білий рай, де снів їх мирні житла?
Ти ллеш їм мрії, повні чистоти,
Щоби омана краща з них розквітла.
Блаженних мертвих чи не сонце ти,
Що йдеш у пропасті, о Люно світла?

В бездонній, вічній вашій глибині,
О ноче, забуття і всемовчання,
Чому ви затопити не ладні
Любов і страх, і мисль, і лжу бажання?
Чому не зникнуть муки всі земні,
О ноче, забуття і всемовчання,
В бездонній, вічній вашій глибині?

На ланцюзі, о лямпо, зір дрімотних
Звисаючи з нічних небесних піль,
Пірни і ти в глибинь морів німотних!
При подиху останнім мрійних хвиль
Впади в безодню воздухів безплотних,
Звисаючи з нічних небесних піль,
На ланцюзі, о лямпо, зір дрімотних!

ЗАКЛИНАННЯ ВОВКА

Вільх і модрин гілля згинає сніг мохнавий.
Велика німота. Холодне сяйво зір.
Цар Гарцу, сидячи нерушно, втупив зір
На місяць в небесах, широкий і жовтавий.

Ущелини, шпилі, долини і ліси
Під саваном блідим заснули і зомліли,
І все лице землі — мов костовище біле:
Тут рівно, там ями і випнуті стоси.

І в час, як око неб льодисте лле проміння,
Що в похоронну даль потоками пливе,
Скорбота Вовкові старому серце рве,
Пронизує його хребет терпке тремтіння.

Вовчицю з поглядом огненным і малих
Дітей, яких вона ночами шерстю гріла
На теплім череві, йому людина вбила.
Кого він так любив, нема серед живих.

На сивих цих снігах він сам-один віднині, —
І голод, засідки терпливі по лісах,
І олень загнаний, ягнят смертельний страх:
Що це йому тепер у світовій пустині?

Всі зрадили його: і Карлик, і морський
Орел, і Велетень, Козел і Чарівниця,
Що, скулена, кладе багаття з торфу й глиці
І варить воду злу в посуді мідяній.

Він голову свою загострену підводить
І з пащі вихилив димуючий язик,
Але не лиже ним скривавлений свій бік —
Зненависть огняна його нутро скородить.

Вигубник пращурів, Людина, що йому
Тепер зарізала дітей і годівницю,
Їм віддану, струнку і царственну самицю,
Не сходить з дум його, повитих в люту тьму.

Жар в погляді нараз зайнявся енергічним —
І, шерсть наїживши, подібну до цвяхів,
Він душу, виючи, днедавніх зве Вовків,
Що сплять на місяці, блискучим і магічним.

АЛЬБАТРОС

На атлантійському безмежжі шаленіє
Бурхливий вітер. Він реве, хрипить і виє
І понад хвилями, поблідлими від пін
Скажених, скаче в даль. Скородить воду він
І розпорошує її клубками пари;
Кусає, ріже він і рве корчійні хмари,
Що їх недорубки кривавить люта мідь
Раптових блискавиць; він схопить, вгору мчить
Панічну суміш пер і криків, — потім кине
І вже потяг її по гребенях пучини,
І, мов таран, б'ючи в лоби китів тяжких,
Домішує свій рик в жаске ридання їх. —
Самотній цар морів і просторів великих
Летить насупроти ударів бурі диких

Без уповільнення і спіху; гострий зір
Несхибно втупивши в туманів сивий шир,
Залізними крильми, розплатаними пружно,
Він вир безкраїни прорізує потужно
І, супокійний скрізь, де зяє смерть і жах,
Велично він пливе і сміло чезне в млах.

*

*

*

Круг сонця золотий, упавши з неб широких,
З повільністю в морську пірнає глибочінь,
І спалахів його прощальна рожевінь
Купає інеї на гребенях високих.

І в меланхолії омлінній вітер гір
Пливе, зідхаючи, в прозорій млі ущелин
І тамариндів він колише темну зелень,
Де свистунів-птахів сон огорнув і мир.

А там, де кавові сади, де трость цукрова,
Ґрунт куриться, немов кадило, і свої
Солодкі запахи видихує в гаї,
Де аромат стоїть і сутінь вечерова.

На чорній синяві встає зоря жива
І в білості тремтить перловій; потім море
Сонць дальніх і світів розсвітлює простори
Хвиль, що чарує їх ця слава огнева.

І в самозабутті душа, що споглядає
Розкішний спокій цей, святе мовчання це,
Без жалю, без жадань і знаючи, що все
Є марне, мріючи повік, кане в безкрає.

ПОМЕРЛОМУ ПОЕТОВІ

Ти, спраглий, барв шукав божественно-прозорих,
Нетлінних обрисів над висотою хмар
І плоті, що в собі таїла б неба чар, —
А нині ти прийняв печать німот суворих.

Чинити, бачити і чути? Дим і порох!
Любити? Жовч дає злотиста чаша в дар.
Як бог, що, повен сук, свій кидає олтар,
Вертайсь і розчинись в матерії просторах.

Чи обрядовий плач лунатиме, чи ні,
І забуття тобі судилося в труні,
Чи буде вік плаский твоїм ім'ям гордитись, —

Я заздрю ўділу твоєму: ти помер —
І вільний ти; тобі незнані відтепер
Стид мислити і жах людиною родитись!

НЕЗНИКОМИЙ АРОМАТ

Лягору сонцецвіт — троянда, гідна хвал,
Своєю сповнює душею запашною
Камінний, глиняний чи золотий фіял, —
Спустіти може він недбалою рукою.

3 КНИГИ

„ОСТАННІ ПОЕМИ”

*
* *
*

Ти, що дала душі побляклій відродитись,
Що доторком твоїм воскресла юнь моя,
Благословенна будь! Умерти можу я;
Мені судилося найкращим сном упитись.

Ви, джерело блаженств на закороткий час,
Що надо мною ще всевладні ви, урочі,
Ви можете мене забути, любі очі,
Але до смерти дня я бачитиму вас.

*
* *
*

В рожевій і легкій блакиті
Пливе тонка, злотиста нить
На гори, досвітом омиті.

Крилатий квіт у верховітті,
Птах будиться — і чезне вмить
В рожевій і легкій блакиті.

Бджола троянди п'є розкриті,
І тамариндів шум летить
На гори, досвітом омиті.

Туман підняв несмілі сїті —
І вже під леготом тремтить
В рожевій і легкій блакиті.

І море в радіснім привіті
Шум зносить, шум тисячоліть
На гори, досвітом омиті.

А очі, що я так любив,
Навік закрилися для див
В рожевій і легкій блакиті.

РАДІСТЬ ШІВИ

Віки, коли боги, віддавна призабуті,
Мільйонами в своїй намножилися суті,
Всі незліченні дні, що будуть на життя
Світити і на мук всякчасне вороття
І будуть бачити народження владарних
Нових ефемерид, немов привиддя, марних,
І незмірний вік безумних цих світил,
Що в пустці без границь кружить їх злотний пил,
Щоби податися в мовчання чорнозіве —
Все це є менше ще, ніж мить єдина Шіви.
Коли ж Ілюзія у творчості своїй
Розтратить щедру всю снагу свою, в якій
Зачаття сталося вселенній і людині,
Коли земля, вогонь, вода, вітри неспинні,
Задихана жада, ненависть і любов,
Лжа, мрія і порів, всі сльози і вся кров
І променистих сонць сліпучість за богами
В недвижну підуть Ніч, — в ликуючій нестямі
Тан Шіва свій почне; під кляскоти зубів
Здрігатиметься в такт намисто з черепів,
На чорних лежачи його грудях — і, Смерте,
Тебе прославить він в твоїй довічній церті.

I

АРОМАТ СЕЛЕНИ

М и р т

Божественна, привіт! Ми любимо твій мир!
Стопою тихою спустилась по схилу гір
В гаї, що їх глибінь лун повна чародійних;
Красу чолá схили в дрімаючий ручай
І ніжним свіченням його кришталь купай
Своїх очей меланхолійних.

В серпанку світлому одеж і німоти,
Ендіміонових повік торкнулась ти,
Коли в мохах він спав, цілунком преблаженим.
Селено, владарко ночей прекрасних! Рій
Сновидь чудових, наш покров у тузі злій,
Ти будиш променем священним.

В бурхливім безкраї заблуканий моряк,
На борт обпершися, що вільгою набряк,
Вслухається в громи і в бурі стоголосся;
З безодні і вітрів проте сміється він,
Коли, біліючи, пливе над сном пучин
Твое розпущене волосся.

Безсмертна, внемли нам! Над світом суети
Спокійну ясноту ласкаво опусти!
Перлино благосна у чорносиній чаші!
Вгорни сріблóm тканин простір небес нічних
І нас на мить одну, п'янку, зціли від лих,
Що з них життя сплелося наше.

II

АРОМАТ НІМФ

Пахощі

О Німфи, племено Потоку, що круг світу
Довічну течію жене, очам укриту!
Тіл ваших обриси пливуть між комишів,
Вас будить вдосвіта веселий птаства спів
І відпочинок ваш на дні джерел сріблистих,
Куди полудень шле снопи списів огнистих!
І ви, цариці дрів і душі всіх дібров,
І ви, що гори вам оселя і покров
І що небесною, іскристою стопою
Витаєте над їх безсмертною габою!
Ви — луни й пахощі, ви — лепет і тепло,
На квітку з квітки вас несе вітрів крило,
А ваших чар очей, їх мінення перлисте
Народжують росу на колихливім листі,
І сміх, що з ваших уст, прозорий, постає,
Цівницям пастухів їх красний звук дає;
Вод, лук і горбовин принадо і радіння,
Привіт! Вітаю вас, божественні видіння!

*
* *
*

На морі сонм очей гойдається нетлінних,
Неначе в небесах, яскріючи на нім.
В повітрі розтають, теплавім і німім,
Спокійні подихи, що з вод ідуть глибинних.

Потоки, що течуть повз мирну гущину
Кущів трояндових і мох колищать пишний,
Шум будять скрадливий, такий легкий і ніжний,
Що множить він лише і ширить тищину.

Квітучих помаранч аромою сп'яніла,
Біляста горлиця в гнізді і Діви птах,
Гість тайний і чуткий на рижових полях,
Схилили голови свої в тендітні крила.

На сході. де туман перлову ткань снує,
Над верховинами, в безмовності ростучій
Він, місяць постає, розквітлий і сліпучий,
І білість піняву в простори гойно лле.

Гора, стрибком із прірв піднявшись правічних,
В етері брилою зависнувши нараз,
Безмірний відбиток своїх величних мас
На море кидає, вся в світлах фосфорічних.

О мире! Ноче див! Німий, блаженний сніг!
Світи, що тремтите на хвилях золочених!
Хто ваших п'янощів достоївся священних,
Понятий мріянням, навік у вас кане.

ПРО АВТОРА

Шарль Марі Леконт де Ліль, один з найбільших французьких поетів у другій половині XIX століття, народився 1818 року в місті Сен-Поль на невеликому острові Бурбон (від 1815 р. — Реюньон), що лежить на схід від Мадагаскару і став французькою колоніальною посілістю в середині XVII століття. Батько Леконта де Ліля, що в 1812 році був хірургом у баварському контингенті і згодом оселився на Бурбоні, ставши плянтатором, походив з бретонських і норманських шляхетських родів; мати поетова походила з провансальської шляхти. Видатним предком Леконта де Ліля з материного боку був поет XVIII століття Парні.

Леконт де Ліль учився спершу в колежі в Сен-Дені, головному місті острова Бурбон, а продовжував свою освіту у Франції, на юридичному факультеті в місті Ренн. Року 1843 він повернувся на батьківщину і деякий час працював у Сен-Дені як адвокат. Не відчуваючи до цього звання жадного інтересу і маючи великий потяг до літературної діяльності, Леконт де Ліль переселився до Франції і, будучи на той час прихильником теорії соціального реформатора Фур'є, три роки вів літературний відділ фур'єристських органів «La Démocratie pacifique» і «La Phalange». Коли настав бурхливий 1848 рік, він взяв діяльну участь у складанні заяви студіюючої молоді, в якій вона захоплено вітала згоду республіканського уряду скасувати рабство в усіх французьких колоніальних володіннях.

Року 1852 Леконт де Ліль опублікував першу збірку своїх віршів п. н. «Античні поеми»). Через десять років виходять його «Варварські поеми». Леконт де Ліль виступив також як критик, давши зокрема статті про Лямартіна, Барб'є і Бодлера. Літературна діяльність приносить йому славу і висуває його на становище провідника т. зв. парнаської школи.

Під час облоги Парижу Леконт де Ліль, не зважаючи на свій поважний вік, вступає до національної гвардії і виконує постову службу.

В 1884 році виходять «Трагічні поеми» Леконта де Ліля, а в 1886 році його обирають на члена Французької Академії — згідно з волею Віктора Гюґо, який високо цинив творчість метра парнаської школи і наполегливо рекомендував його своїм колеґам в Академії як свого наступника.

Після смерти Леконта де Ліля (в 1894 році) його друзі, поети Жозе Марія де Ередія і віконт де Герн, опублікували його спадщину п. н. «Останні поеми».

Належить згадати про інші ділянки літературної діяльності Леконта де Ліля. Його перу належать численні переклади з античних клясиків (Гомера, Софокла, Евріпіда, Есхіла, Горація); він писав також новелі і є автором кількох публіцистичних робіт, а також історичної праці про французьку колонізацію в Індії.

На протилежність до німецького і англійського романтизму, що під формально-мистецьким поглядом виглядав більшою або меншою мірою клясицистично,

*) У французькій літературі, протилежно до окресленості терміну поезія, термін поема має умовне значення.

французький романтизм зайняв ворожу позицію супроти французького класицизму попередніх епох і давньої класичної літератури. Він повстав проти канонів, бо в його концепції вони затискали творчий гін поета. Ніщо не мало заважати свobodному виявові поетового я, якому була приділена роля бути мірилом усіх речей. Але після 1840 року лірика епігонів Лямартіна і Мюссе виводилась у мляву сентиментальність і непереконливу деклямативність; принцип підкресленого суб'єктивізму втратив свій привабливий блиск, бо практичне його застосування надто часто свідчило про незначність або убогість душевного світу цих епігонів, а принцип свободи від «умовних і застарілих» канонів привів до занедбання поетичної форми і засмічення словника.

Реакцією на занепад романтичної поезії у Франції була парнаська школа. На протигагу егоцентричному суб'єктивізму романтиків парнасці висунули принцип психологічної об'єктивації. Уже згаданий парнасист Ередія сказав, що поети могли виявляти свої інтимні почуття, лише узагальнюючи їх «через природну або свідому ідеалізацію». «Справжня поезія — у вічній природі і вічному людстві, а не в серці одноденної людини, хоч би якої великої. Поет тим правдивіше і ширше людяний, чим безособовіший він є».

За приклад того, як засада об'єктивації була здійснена у творчості парнасців, можуть служити вміщені в цьому виборі вірші Леконта де Ліля: «Смерть сонця», «Гіат пох» і «Мертві мрії», про які Ф. Кальмет висловив думку, що вони пов'язані з любовними переживаннями автора.

Маркантною рисою парнасізму також був беззастережно проголошений культ форми. Парнасці закликали повернутися до традицій французького класицизму, і їх творчість характеризують повнозначна виразність сло-

ва, чіткість композиції і гармонійна скоординованість усіх технічних і мистецьких засобів.

Поети нового напрямку, яких їхні противники іронічно прозвали «формістами» і «стилістами», видали в 1866 році збірник своїх віршів «Сучасний Парнас». Від назви збірника пішла і назва нової поетичної школи.

Другою по Леконті де Лілі постаттю серед парнасців вважається Жозе Марія де Ередія. Крім названих, до школи належали видатні поети Теодор де Банвіль і Леон Дьєркс, що походив, як і Леконт де Ліль, з острова Бурбон, а також Жан Лягор, Катюль Мандес, Арман Сільвестр, Франсуа Коппе і Сюллі-Прюдом.

Слід зазначити, що Бодлер, Верлен і Малларме теж вийшли з парнаської школи. Зокрема в творчості Бодлера бачимо ту пластику, яка становить один з найбільших здобутків парнасізму.

Для світогляду молодого Леконта де Ліля характерні комплекс калокагатії і прийняття життя. Але давньогрецький ідеал поєднання гарного з добрим стояв у суперечності з соціальними відносинами в суспільстві. Наділений спочутливим серцем і рухливим темпераментом, маючи загострене відчуття свободи і справедливості, Леконт де Ліль не міг не прийти до думки про потребу боротися за перебудову суспільства. Звідси його захоплення фур'єризмом, а також республіканські переконання: він вірив і твердив, що тільки республіканська форма правління спроможна загоїти соціальні кривди і забезпечити розвиток загалу і індивідуума. Своє гостро негативне ставлення до середньовіччя він засвідчив у вірші «Прокляті віки», а французька революція була для нього «ревендикацією прав скривдженого

людства». Своему республіканському ідеалові, засвоєному ще від батька, Леконт де Ліль служив словом і ділом і зостався йому вірним до кінця свого життя.

Треба тут сказати, що вульгарний егалітаризм був для Леконта де Ліля осоружним; виходячи з засади, що інтелектуальної рівності бути не може, він, як Фльобер і Ренан, плекав думку про духову аристократію.

Заторкнувши справу світогляду Леконта де Ліля, ми повинні згадати про його пантеїзм, свідомством якого зокрема є подані в цій антології вірші «Нох», «Аврора» і «Аромат німф».

У протиріччі з пантеїстичним світосприйманням стоїть знаменитий «Полудень» з його твердженням:

Природа вся пуста, і сонце пожирає.

Тікай! Ніщо не є тут радим чи сумним —

тоді як саме для пантеїста природа не пуста і все в ній є або раде, або сумне.

Найбільше задовольнило вроджену релігійно-філософську наставленість метра парнасців ознайомлення з світом індійської філософської мислі. В його творчості ми знайдемо прямий виклад певних тез цієї філософії («Майя», «Радість Шіви»). Але значно частіше зустрінемо ми вірші, посталі в атмосфері релігійно-філософського комплексу індійців, з рядом виразів і формул, належне вчуття в які не можливе без ознайомлення з цим комплексом. В спеціальному бо сенсі говорить Леконт де Ліль про «лжу бажання», про «марність усього», про «жах родитись людиною», а «le néant divin», божественну ніщоту, згадану у вірші «Полудень», найрадше треба розуміти як Нірвану.

Зокрема заслуговує під цим поглядом на увагу сонет, в якому поет полемізує з позицій учення про реінкарнацію з Еклезіястом, точніше — з біологічно-матеріалі-

стичними твердженнями його в 9-му розділі. Зло не в тому, що людина вмирає, а в тому, що вона знов повертається на землю для існування в новому тілі і що взагалі не кінчається знаний нам перекрій буття.

В цій побіжній характеристиці світогляду Леконта де Ліля треба ще згадати про його песимізм. Насамперед ми повинні заперечити значнішу роль вузько особистого досвіду у формуванні його песимістичного комплексу: так не буває з мислителями, а до них належав Леконт де Ліль. Його песимізм і неприймання життя, дедалі виразніші в пізнішій творчості, мали різні джерела: філософію Шопенгауера, учення Дарвіна і головним чином індійську релігійно-філософську систему, яка — подібно до християнства — ставиться негативно до земного буття і відкидається від нього.

*

В розмові з Альбером Мокелем, французьким поетом-символістом, Стефан Георге, сам символіст великою мірою, сказав таке:

«Поборюючи Парнас, ви маєте рацію. Але ми в Німеччині повинні його заснувати. Це — конечний початок. Ми повинні виробити пластику мови, створити спершу робоче знаряддя, навчити поетів їх ремесла».

Але чи не є такий початок конечним для кожної епохи в кожній літературі? І зонайменше таким бажане існування парнасізму і в нашій, українській поезії.

М. Орест

П Р И М І Т К И

Стор. 12. **Акрагант** (по-латинському *Argirent*) — одне з найзначніших міст античного світу, засноване дорійцями на південному березі Сіцилії в VI столітті перед Р. Х.

Стор. 13. **Теребінт** (*Pistacia Terebinthus* L.) — терпентинове дерево.

Металь, яким уславився Корінт. Тут мова про т. зв. корінтську бронзу, що ніби мала домішку шляхетних металів.

Пієриди (пієріянки) — одна з колективних назв для дев'яти античних муз. Походить вона від слова Пієрія (так звалася місцевість поблизу Олімпу, в якій рано зародилося почитання муз).

Стор. 41. **Альборак** — за мохаммеданським переказом, крилатий і срібносяйний кінь архангела Гавриїла, що на нім Мохаммед відбув подорож через усі сім небес.

Дженнет або **Джіннат** — по-арабському сад, а також райський сад.

Стор. 42. **Ашока** (*Jonesia Asoka* Roxb.) — індійське дерево з напрочуд гарними квітами; фігурує в індійській поезії.

Стор. 44. **Острів**, красвид якого описано у вірші «Аврора» — це батьківщина поета, Іль-Бурбон. Тропічний пейзаж рідного острова фігурує не раз у віршах Леконта де Ліля.

Стор. 65. **Лягор** — місто в північній Індії.

З М І С Т

З книги «Античні поеми»

Пробудження Геліуса	стор. 11
Пейзаж	” 12
Симфонія	” 13
Він переміг	” 14
Кривавих тут не відають звичаїв	” 15
Філліда	” 16
Фіділа	” 17
Тіндаріда	” ”
Цикада	” 18
Джен	” 19
Ненні	” 20
Нелль	” 21
Дівчина з лляним волоссям	” ”
Нох	” 23
Полудень	” 24

З книги «Варварські поеми»

Серце Яльмара	” 29
Сльози ведмедя	” 30
Крістіна	” 32
Ельфи	” 34
Дочка еміра	” 36
Сон Лейлі	” 40
Пустеля	” 41
Колібрі	” 42
Бики , , , , , ,	” ”
Аврора , ,	” 43

Змія	„	45
Засуджені	„	„
Мертві мрії	„	47
Смерть сонця	„	48
Останній спомин	„	„
Холодний вітер дме	„	49
Смерть лева	„	51
Найвище бажання	„	„
Еклезіяст	„	52
Fiat pox	„	53
In excelsis	„	54
Solvat seclum	„	55

З книги «Трагічні поеми»

Червоне світило	„	59
Час, Просторовість і Число	„	60
Небесна лямпа	„	„
Заклинання вовка	„	62
Альбатрос	„	63
Круг сонця золотий	„	64
Померлому поетові	„	65
Незникомий аромат	„	„
Майя	„	66

З книги «Останні поеми»

Ти, що дала душі	„	69
В рожевій і легкій блакиті	„	„
Радість Шіви	„	70
Аромат Селени	„	71
Аромат німф	„	72
На морі сонм очей	„	73
Про автора	„	75
Примітки	„	81

Свою публікацію цей вибір з поезій Ш. Леконта де Ліля завдячує пожертвам, що їх були ласкаві скласти такі особи:

Пані **З. Бурггард** (*S. Burghard*), **І. Гурин, Я. Гурський, О. Зуєвський, О. Ізарський, Л. Каблак, Ф. Кропив'янський, Т. Курпіта**, пані **М. Леванісева, М. Леванісів, В. Лесич, Ч. Міщук, П. Одарченко, П. Роечко, І. Савченко, Я. Славутич, Д. Чуб, М. Шаблій, І. Шенгера, І. Ющук**.

На покриття витрат, пов'язаних з друком цієї книги, пішли також суми, зібрані як добровільні датки на видавничий фонд під час літературних вечорів в **Аделаїді** (1. I. 1955) і **Мелборні** (6. II. 1955).

Всім вельмишановним жертводавцям складаю свою сердечну подяку.

М. Орест

КНИГИ М. ОРЕСТА:

Луни літ. Львів, 1944.

Душа і доля. Авґсбург, 1946.

Держава слова. Філядельфія, 1952.

Гість і господа. Філядельфія, 1952.

С. Георге. Вибрані поезії. Переклади М. Ореста. Авґсбург, 1952.

Р. М. Рільке, Г. фон Гофмансталь, М. Давтендай. Вибір поезій. Переклади М. Ореста. Авґсбург, 1953.

Антологія німецької поезії. Переклади М. Ореста. Авґсбург, 1954.

Антологія французької поезії. Переклади М. Ореста. Мюнхен, 1954.

Море і мушля. Антологія європейської поезії (готується до друку).

Пізнi вруна. Книга поезій п'ята (готується до друку).